

**Sayın Başkan,
Meclisimizin Değerli Üyeleri,
Meclisimizin Saygıdeğer Onur Üyeleri,**

Temmuz ayı meclis toplantımızda görüşlerimi sizlerle paylaşmadan önce hepinizi şahsım ve Yönetim Kurulumuz adına saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Bu ay, Odamızın en güçlü ve köklü marka değerlerinden birisi olan İSO 500 Büyük'ün, geçen hafta kamuoyu ile paylaştığımız 2019 yılı sonuçlarını değerli konuklarımızla birlikte ele alacağız.

Odamız Danışmanları Sayın Hakan Güldağ, Sayın Şeref Oğuz, Sayın Can Fuat Gürlesel ve Sayın Ferda Besli, "İSO 500/ 2019 Sonuçları Eşliğinde Sanayimizin Bugününe ve Geleceğine Bakış" konulu bu ayki meclis toplantımıza katılarak bizleri mutlu ettiniz. Katılımlarınız için teşekkür ediyorum, hoş geldiniz.

Bu ay, iki değerli sanayicimizi kaybetmenin üzüntüsünü yaşadık. Odamız Eski Meclis Üyelerinden Sayın İsmail Ali Dağbaşı ve Sayın Sadık Tanrıöver Hakk'ın rahmetine kavuştu. Sanayimize ve ekonomimize kıymetli hizmetler veren bu değerli sanayicilerimize Allah'tan rahmet, yakınlarına ve camiamıza başsağlığı diliyorum.

Zaman hızlıca ilerliyor. Yılın ikinci yarısındayız ve Yaz mevsimi akıp giderken önümüz bayram. Önümüzdeki hafta kutlayacağımız, manevi dünyamızda çok anlamlı bir yeri olan Kurban Bayramı'nın insanlığa başta sağlık olmak üzere sevgi,

kardeşlik, barış ve mutluluk getirmesini diliyor, bayramınızı şimdiden tebrik ediyorum.

Yeni Meclis Üyemiz olarak aramıza katılan Sayın Hasan Süren'i tebrik ediyor, başarılar diliyorum.

Sayın Başkan, Değerli Meclis Üyelerimiz ve Saygıdeğer Onur Üyelerimiz,

Ekonomimiz, sanayimiz, akademi dünyamız ve ekonomi basınımız için değeri her geçen yıl biraz daha artan İSO 500 araştırmamız, yatırım ikliminden finansmana, ihracattan teknoloji yoğunluğuna kadar pek çok konuda ait olduğu dönemin adeta bir check-up'ını ortaya koyuyor.

Her yıl mümkün olduğunca erken bir tarihte kamuoyuyla paylaşmaya gayret gösterdiğimiz İSO 500, bu yıl oldukça farklı koşullar altında hazırlandı. Hatırlarsanız daha önce Temmuz ayı sonlarında paylaşılan İSO 500 verilerini, her geçen sene biraz daha erkene çekerek geçen yıl Mayıs ayının son haftasında açıklamıştık.

Ancak pandemi nedeniyle şirketlerimizin hem faaliyetleri aksadı, hem de vergisel dönemleri ertelendi. Bütün bunlar, İSO 500 çalışmasının takvimini de olumsuz etkiledi. Ama yine de gerek firmalarımızın yoğun ilgisi, gerekse Odamız uzman ve danışmanlarının özverili çabalarıyla araştırmamızı başarıyla sonuçlandırabildik.

Sayın Başkan ve Meclisimizin Değerli Üyeleri,

Araştırmamızın öne çıkan bazı sonuçlarına geçmeden önce, çalışmamızın kapsadığı 2019 yılının dünya ve Türkiye ekonomik konjonktürünü kısaca hatırlatmayı yararlı buluyorum.

2019, küresel ekonomide sıra dışı gelişmelerin yaşandığı bir yıldır. Ticarete korumacılık yıl genelinde artarken, ABD-Çin arasındaki ticaret savaşları tüm dünyayı etkiledi. Brexit nedeniyle yıl boyunca Avrupa ekonomisi üzerinde kara bulutlar dolaştı. Siyasi kutuplaşmalar ve jeopolitik gerilimler de küresel ekonomiye ilişkin belirsizlikleri körüklemeye devam etti.

Bütün bu negatif faktörlerin sonucu olarak, 2019 yılında dünya ekonomisi yüzde 2,9 ile son 10 yılın en düşük hızında büyüdü. Dünyadaki bu yavaşlamanın yanı sıra ülkemiz de 2018 yılındaki finansal türbülansın etkileri, düşük seyreden iç talep ve yerel seçim atmosferi gibi faktörlerin etkisiyle 2019'u yüzde 0,9 gibi düşük bir büyüme ile kapattı.

Ekonomimiz için çok zorlu başlayan 2019 yılında sanayi sektörümüz ise özellikle yılın ikinci yarısında tüm olumsuzlukları belli ölçüde aşarak ekonomimize olan katkısını güçlü bir şekilde sürdürdü. Özellikle yılın sonlarına doğru güçlü büyüme performansı ile, ekonomimizin pozitif büyüme patikasında kalmasında önemli bir rol oynadı.

Zor günlerde ayakta kalma yeteneği ve değişen koşullara hızlı uyum sağlama özelliği ile sanayimiz, üretimin, yatırımın, istihdamın, ihracatın teminatı ve sigortası olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Bu çerçeveden yola çıkarak İSO 500'ün sonuçlarına baktığımızda; sanayi şirketlerimizin süregelen finansal kırılganlıkların yarattığı zorluklar, ardından gelen ekonomik dengelenme süreci ve büyüme patikasına geri dönüşün sancılarının bir arada yaşandığını görüyoruz.

2019 yılı İSO 500 sonuçlarının değerlendirmesine, dikkat çekici iki olumlu gelişmeye değinerek başlamak istiyorum. Bu olumlu gelişmelerden ilki, orta-yüksek ve yüksek teknoloji yoğunluklu sanayilerin yaratılan katma değer içindeki payının son üç yılda istikrarlı bir şekilde artış göstererek 2019 yılında ilk kez yüzde 30'un üzerine çıkmış olmasıdır.

İkincisi ise; sanayimizin teknoloji yoğunluklu katma değer üretmesinin önünü açacak faktörlerden biri olan AR-GE harcamalarının yüzde 150'nin üzerinde artarak 9,7 milyar TL'ye ulaşmasıdır. Aynı dönemde AR-GE harcamalarının üretimden satışlara oranı da yaklaşık binde 5'ten yüzde 1'e yükselmiştir. Bunlar hiç kuşkusuz gelecek adına umut verici iyileşmelerdir.

Bu iyi göstergelerin yanında, İSO 500'ün sanayi kuruluşlarımız ile ilgili ortaya koyduğu ve üzerinde çok düşünmemiz gereken birtakım veriler de bulunmaktadır.

Bunların başında, finansal göstergeler gelmektedir. Ne yazık ki bu göstergelerle ilgili olarak, bu yıl da bir iyileşmenin olduğunu söylemekte zorlanıyoruz. 2019 yılında yaşanan tüm olumsuzluklara karşın sanayi kuruluşlarımızın esas faaliyetlerinden elde ettikleri başarılarının, yine finansman maliyetlerinin gölgesinde kaldığını görmekteyiz.

2019 yılında finansal dalgalanmaların azalması ile kur, faiz ve enflasyonda yaşanan dengelenmeye rağmen, finansman giderlerinin faaliyet karına oranı yüzde 69,3 olarak gerçekleşmiştir. Bunu 2018'deki yüzde 88,9'luk oranla kıyasladığımızda, finansman baskısının azaldığı söylenebilecek olsa bile bu giderler önceki yıllara göre halen oldukça yüksektir. Finansal göstergeler içinde öncelikle dikkatinizi çekmek istediğim bir başka konu da İSO 500'ün kaynak yapısında içerisinde toplam borçların payıdır. İSO 500'ün bu göstergesinde son beş yıldır dikkat çeken bozulma, 2019 yılında da devam etmiştir.

2015 yılı ile ilk kez yüzde 60'ların üstüne çıkan toplam borçların payı, 2019'da 1,4 puan daha artarak yüzde 68,4'e yükselirken, özkaynakların payı yüzde 31,6'ya gerilemiştir. Dünya ortalamalarının üzerinde bir borç yüküne işaret eden bu oranlar, İSO 500'ün kaynak yapısındaki çarpıklığın 2019'da en yüksek seviyeye ulaştığını gözler önüne seriyor.

Bu tablonun arka planına baktığımızda görüyoruz ki sanayicilerimiz, satış performansındaki yavaşlama nedeniyle girdi ve operasyon maliyetlerindeki artışı satış fiyatlarına yansıtamamakta ve bu durum karlılığı aşındırmaktadır. Özkaynaklarını karlılıkla destekleyemeyen kuruluşlarımız, her geçen yıl daha yüksek borçluluk ve risk altında çalışmaya zorlanmaktadır.

Bu borç ve finansal yük altında sanayicinin bugün en büyük avantajı, faizlerin düşük seviyede seyretmesidir. Zira kazandıklarıyla borcunu kapatamayan sanayicilerimiz, bu borcu çevirebilmek için düşük faizlere ihtiyaç duyuyor. Bu

nedenle yüksek faizle mücadeleyi hiç hafife almamamız gerekiyor.

Sayın Başkan ve Meclisimizin Değerli Üyeleri,

Biraz önce özetlediğimiz ISO 500 çalışmasının 2019 sonuçları ışığında, günümüze ve geleceğimize baktığımızda aradan geçen kısa sürede çok önemli değişimlerin yaşandığına tanık oluyoruz.

Şöyle ki; hepimizin bildiği üzere dünya, tarihte eşine az rastlanan bir kriz yaşıyor. İnsanları günlük yaşamdan ve alışkanlıklarından uzaklaştıran, petrolden, sanayi ve tüketime kadar birçok alandaki talebi bıçak gibi kesen bir tablo ile karşı karşıyayız. Ekonominin en önemli kuralının talebin oluşması olduğunu adeta yaşayarak öğreniyoruz. Talep şalterini bir anda indirdiğinizde neler olduğunu görüyoruz.

Yaşanmakta olan bu olağan dışı süreçten tüm sektörler farklı şekillerde etkileniyor. Bu süreçten sanayi sektörümüzün nasıl etkilendiğini ISO 500 üzerinden ancak gelecek yıl görebileceğiz. Ama bugünden birtakım çıkarımlar yapmak ve geleceği bugünden inşa etmek zorunluluğumuz da açık.

Bu noktada, sektörlerimizin katma değer yapısının iyileştirilmesi, küresel talep dinamiklerinde değişimlere uyumun artırılması, sektörlerin yatırım çekiciliğinin güçlendirilmesi, geleceğin mesleklerine, teknolojilerine ve iş yapış şekillerine uyumun hızlandırılması, bütüncül politikaların uygulanması her zamankinden daha kritik.

İçinden geçtiğimiz dönem, sanayimizin yeni beceriler kazanmasını da zorunlu kılıyor. Teknolojiye dayalı verimlilik artışı, önümüzdeki yılların ana konusu olacak gibi görünüyor. Bu bağlamda dijital dönüşüm, yüksek kalite ve nitelikli işgücü sanayinin üç öncelik alanını oluştururken; işbirlikleri, yabancı sermaye yatırımları, teknoloji ve Ar-Ge ortaklıkları da ön plana çıkıyor.

Finansman önümüzdeki dönemde de en temel başlıklardan biri olmaya devam edecek. Nitekim biraz önce bahsettiğimiz dönüşümü sağlamak için uzun vadeli nitelikli finansmana ihtiyacımız daha da artacak. Bu bağlamda, ülkemiz açısından bankacılık sektörü ve kredi odaklı bir finansman anlayışına takılıp kalmak yerine sanayi sektörü ve sermaye piyasaları arasındaki bağın kuvvetlendirilmesine odaklanmamız gerekiyor.

Bu noktada şunu da unutmamalıyız ki yaşadığımız süreçten güçlenerek çıkanlar; değişimleri anlayarak doğru ve hızlı adımlarla ortaya çıkan fırsatlardan yararlananlar olacak.

İstanbul Sanayi Odası olarak bu yaklaşım ve öngörülerden yola çıkarak başlattığımız “Covid 19 Sonrası Sektörel Riskler, Fırsatlar ve Yol Haritaları” projemizi bitirmek üzere olduğumuzu da bu vesileyle sizlerle paylaşmak istiyorum. Ağustos ortasında kamuoyuna sunmayı hedeflediğimiz projenin sanayi sektörümüze güçlü bir perspektif oluşturacağına inanıyor ve geleceğin inşası için tüm kesimlere yol gösterici olacağını ümit ediyoruz.

Sayın Başkan ve Değerli Meclis Üyelerimiz,

Şimdi, geçtiğimiz bir aylık süre içinde Odamızın gerçekleştirdiği bazı faaliyetleri kısaca sizlerle paylaşmak istiyorum.

Çatı kuruluşumuz TOBB tarafından; bakanlarımızın, Oda başkanlarının ve sektör meclis başkanlarının katılımıyla organize edilen toplantılara katılarak görüş ve önerilerimizi Ankara ile sürekli paylaşıyoruz.

Bu kapsamda, TOBB organizasyonunda Sanayi ve Teknoloji Bakanımız Sayın Mustafa Varank'ın katılımıyla yapılan toplantıya görüşlerimizle katılım sağladık.

Mesleki Eğitim Projemiz kapsamında ilkini geçtiğimiz yıl Kasım ayında okul müdürlerimize ve müdür yardımcılarına yönelik düzenlediğimiz yönetici geliştirme eğitim programlarına bu yıl yaz aylarında devam ediyoruz.

Meslek eğitimden söz etmişken, liselere geçiş sınavı kapsamında içinde bulunduğumuz haftanın tercih haftası olduğunu hatırlatmak istiyorum. İstanbul Sanayi Odası olarak, velilerimizin ve öğrencilerin tercihlerini meslek liseleri yönünde yapmaları için geçtiğimiz gün bir basın açıklaması yaptık ve hamiliğini yaptığımız okul müdürlerimizle birlikte bu yönde yoğun bir çabanın içindeyiz. Sizlerin de yakın çevrenizdekilerin tercihlerini meslek liseleri yönünde yapmaları için vereceğiniz katkının çok değerli olduğunu belirtmek istiyorum.

Odamız organizasyonunda 2 Temmuz'da Gelir İdaresi Başkanı Sayın Bekir Bayraktar, başkan yardımcıları, daire başkanları,

Meclis ve Meslek Komitesi Üyelerimizin katılımıyla vergi ile ilgili konuları ele aldığımız Meslek Komiteleri İstişare Toplantımızı gerçekleştirdik. Geçtiğimiz Nisan ayında planladığımız ancak pandemi nedeniyle ertelediğimiz bu toplantı, uzaktan da olsa samimi bir havada ve çok verimli geçti.

Geçen yıl Ekim ayında Meclis Üyelerimiz ile yaptığımız Şanlıurfa-Gaziantep seyahati sırasında, bölge ve ülkemiz için büyük önem taşıyan pamuk üretimi konusunda tüm paydaşların katılımı ile bir çalıştay düzenleme fikrini oluşturmuştuk. Zengin bir katılım ile geçtiğimiz yıl Aralık ayında ev sahipliğimizde gerçekleşen ve değerli görüş ve öneriler içeren çalıştayın sonuç raporunu 6 Temmuz'da kamuoyu ile paylaştık.

Sayın Başkan ve Değerli Meclis Üyelerimiz,

Yeni normale geçerken sanayi tesislerimizde gerekli sağlık ve hijyen önlemlerinin alınmasını kapsayan "İSO- Covid- 19 Özelinde Salgın Hastalıklara Mücadele Standardı" projemiz kapsamında el kitabının ardından talimatları ve soru listelerini de hazırlayarak sanayimizin kullanımına sunduk. Ayrıca, bugüne dek genel ve sektörel bazda gerçekleştirdiğimiz eğitim programları ve pilot uygulamalar ile standardı yaygınlaştırma çalışmaları yaptık ve yapmaya da devam ediyoruz.

Orta ölçekteki sanayi şirketlerimizin durumunu ortaya koyması açısından merakla beklenen İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmamızı Ağustos ayında kamuoyu ile paylaşmayı hedefliyoruz.

Mevcut KDV sisteminin tümüyle reforme edilerek üreticiye finansal yük getirmeyecek bir yapıya dönüştürülmesine yönelik çalışmalarımızı danışmanlarımızla birlikte başlattığımızı da sizlerle paylaşmak istiyorum. Yeni KDV modeli önerilerimizi Eylül ayı itibarıyla hazırlamış olmayı hedefliyoruz.

Sayın Başkan, Değerli Meclis Üyelerimiz ve Saygıdeğer Onur Üyelerimiz,

Sözlerimi noktalarken sizleri tekrar saygı ve sevgiyle selamlıyorum.